

Kamila Adamus, Barbara Pająk, Anna Deska¹

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE RYNEK PRACY ORAZ JEGO ANALIZA W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

1. Pojęcie rynku pracy

Rynek pracy jest miejscem, na którym spotykają się pracownicy oferujący świadczenie swojej pracy (gospodarstwa domowe) z przedsiębiorstwami, które poszukują pracowników, aby wytwarzać towary i usługi. Rynek pracy jest mechanizmem gospodarczym, który reguluje wielkość podaży pracy i popyt na pracę. Rynek pracy znajduje się w równowadze, kiedy podaż i popyt pracy są równe, co następuje przy określonym poziomie płacy realnej. Jeśli podaż pracy przewyższa popyt – pojawia się bezrobocie². Krzywe popytu i podaży pracy mogą się przesunąć pod wpływem czynników je kształtujących. Przesunięcie jednej albo też obu krzywych wyznacza nowy punkt równowagi na rynku pracy, a więc nowy poziom zatrudnienia oraz płac.

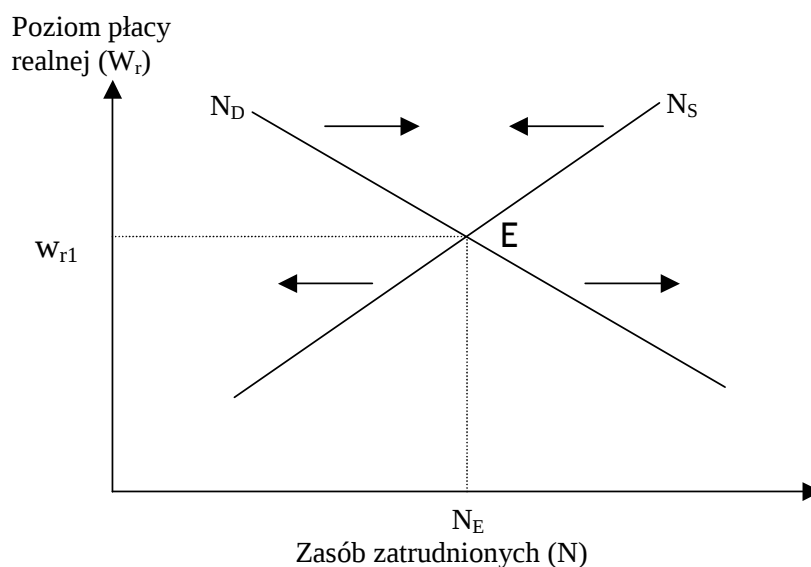
Rynek pracy cechują duże przepływy osób między bezrobociem, zatrudnieniem i biernością zawodową. Źle funkcjonujący rynek pracy cechuje mała liczba rozstań z pracą i niewiele nowych umów o pracę. Dynamiczny rynek pracy to – wręcz przeciwnie – liczne zmiany pracy i łatwość jej znalezienia.

Funkcjonowanie rynku pracy zależy od istniejących w danym kraju instytucji i przepisów regulujących świadczenie pracy. Należą do nich prawo pracy, wysokość pozapłacowych kosztów pracy, dostępność transferów dla osób bezrobotnych i biernych zawodowo, efektywność pośrednictwa pracy, itp. To, na ile sprawnie działa rynek pracy, zależy od jego elastyczności – w krajach, w których regulacje

¹ Mgr inż. Kamila Adamus, mgr inż. Barbara Pająk, mgr Deska Anna, doktorantki, Politechnika Częstochowska.

² <http://www.nbportal.pl>

sprzyjają tworzeniu nowych miejsc pracy, np. poprzez niski klin podatkowy, znacznie łatwiej jest znaleźć pracę niż w krajach, gdzie wysokość pozapłacowych kosztów pracy jest wysoka³.

W_r – płaca realna, N_E – pełne zatrudnienie,
 N_D – popyt na pracę, N_S – podaż pracy

Rysunek 1. Rynek pracy w równowadze.

Źródło: <http://www.sgh.waw.pl>

1.1. Czynniki kształtujące rynek pracy

Popyt na pracę

Popyt na pracę jest to zgłaszane przez przedsiębiorstwa zapotrzebowanie na pracowników. Wielkość popytu na pracę zależy od kosztów zatrudnienia pracowników: wysokości płac i klina podatkowego oraz od bieżącego i oczekiwanego w przyszłości stanu koniunktury gospodarczej⁴.

Podaż pracy

Podaż pracy zgłaszają osoby, które chcą sprzedać (na rynku pracy przedmiotem sprzedaży i kupna jest praca) swoją pracę zależnie od wysokości stawek, jakie mogą za nią otrzymać. Pojęcie to nie jest jednoznaczne. Na rynku pracy występują

³ <http://www.nbpportal.pl>

⁴ <http://www.nbpnews.pl>

bowiem osoby, które poszukują zatrudnienia, ale gotowe są je podjąć za wyższe stawki, niż w danym momencie się za nią oferuje. Sam termin „podaż” bywa często błędnie rozumiany, zwłaszcza gdy używa się określenia „podaż miejsc pracy”. W rzeczywistości, jeśli firmy zgłaszają zapotrzebowanie na pracowników, to jest to „popyt miejsc pracy” (chcą zakupić pracę). Wiąże się to zapewne z potocznie występującym rozumieniem ról „pracodawcy” i „pracobiorcy” na rynku pracy. Dla ekonomisty sytuacja jest odwrotna – „pracodawca” to pracownik, gdyż to on oferuje pracę, a pracobiorca to np. sklep zatrudniający kasjerki, bo „bierze” ich pracę⁵.

Migracje ludności

Duży wpływ na polski rynek pracy wywarły i nadal wywierają migracje ludności. Emigracja Polaków za granicę, poczynając od 2004 roku przybrała duże rozmiary, jednocześnie zmieniły się kierunki wyjazdów, co jest związane z wejściem Polski do Unii Europejskiej oraz otwieraniem kolejnych rynków pracy. Skutkiem tego jest zjawisko silnego odpływu siły roboczej. Mimo zmiany kierunków migracji po okresie poakcesyjnym i dużego wzrostu migracji do Wielkiej Brytanii oraz do Irlandii, głównym kierunkiem migracji zatrudnieniowej (pod względem liczb bezwzględnych) pozostają Niemcy, co sugeruje, że o skali migracji decyduje popyt ze strony pracodawców⁶.

Cechą charakterystyczną zjawiska migracji jest selektywność, częściej migrują ludzie młodzi, przedsiębiorczy i nie bojący się ryzyka. Brak jest dokładnych obliczeń, ilu młodych wykształconych ludzi wyjechało po 1 maja 2004 roku, ale badania potwierdzają zjawisko wzmożonych wyjazdów młodych osób, wykształconych – 60% emigrantów nie przekracza 35 lat, a osoby z co najmniej średnim wykształceniem stanowią do 60% wszystkich emigrantów. Istotną kwestią jest, czy skala tego zjawiska będzie nadal rosła przy wyraźnych oznakach dobrej koniunktury gospodarczej w Polsce i poprawy sytuacji na polskim rynku pracy⁷.

Wykształcenie

Niewątpliwie wykształcenie jest czynnikiem mającym ogromny wpływ na rynek pracy. Na rynku pracy potrzebna jest różnorodność wykształcenia, zawodów. Obecnie na polskim rynku pracy obserwujemy deficyt osób z wykształceniem wyższym – typowo technicznym, natomiast nadmiar osób po studiach pedagogicznych, typowo humanistycznych itp. Tym samym większe szanse na zatrudnienie mają właśnie osoby kończące uczelnie techniczne.

⁵ M. Góra, U. Sztanderska, *Wprowadzenie do analizy rynku pracy – przewodnik*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.

⁶ <http://www.pkpplewiatan.pl>

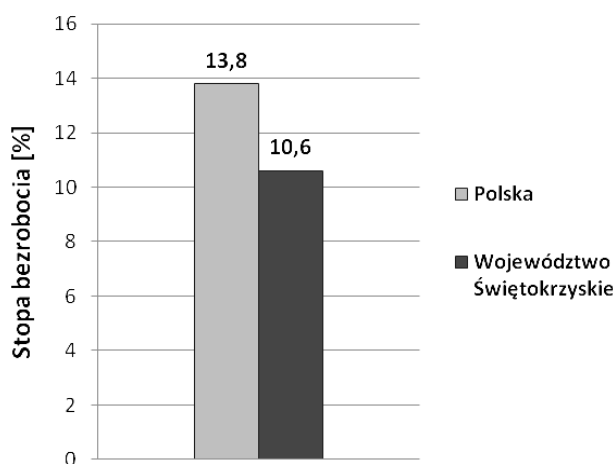
⁷ <http://www.skpnssz.org.pl>

Rząd, polityka rynku pracy, sytuacja gospodarcza

Rząd może wpływać na funkcjonowanie rynku pracy oddziałując zarówno na stronę podaży, jak i na stronę popytu. Jeśli rząd podnosi podatki dochodowe, to ogranicza dochody pracowników. Prowadzi to do ograniczenia konsumpcji i zmniejszenia kosztu alternatywnego czasu wolnego, a to z kolei sprawia, że gospodarstwa domowe ograniczają podaż pracy. Rząd może podwyższyć podatki nałożone na firmy, np. opłaty na rzecz ubezpieczeń społecznych. Prowadzi to do wzrostu kosztu krańcowego pracy o wysokość podatku⁸.

2. Rynek pracy w województwie świętokrzyskim

Województwo świętokrzyskie jest jednym z regionów o najniższym wskaźniku zatrudnienia w skali kraju. Stopa bezrobocia w Polsce w 2009 roku wyniosła 13,8%, natomiast w województwie świętokrzyskim była niższa o 3,2 punktu procentowego. Poniższy wykres na rysunku 2 obrazuje tę zależność.

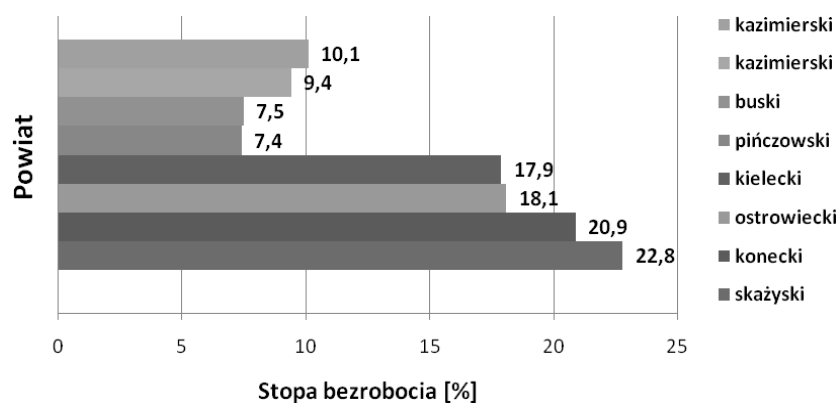
Rysunek 2. Porównanie stopy bezrobocia w 2009 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

Jeśli chodzi o poszczególne regiony województwa, to w 2009 roku najwyższa stopa charakteryzowała powiaty skarżyski i konecki, tutaj bezrobocie przekroczyło 20%. Należy zaznaczyć, że stopa bezrobocia w tych regionach jest o wiele wyższa, jeśli porówna się ją do skali krajowej. Natomiast powiatami z najniższą stopą bezrobocia okazały się powiat buski i pińczowski, tutaj stopa bezrobocia nie przekraczała 8 punktów procentowych. Charakterystyczne dla województwa świętokrzyskiego są duże różnice w stopie bezrobocia pomiędzy powiatami. Różnica pomiędzy najwyższą, a najniższą stopą bezrobocia w powiatach jest duża i wynosi

⁸ <http://www.bezrobocie.org.pl>

15,4%. Rysunek 3 przedstawia dane liczbowe dotyczące stopy bezrobocia w 2009 roku w poszczególnych powiatach analizowanego województwa.

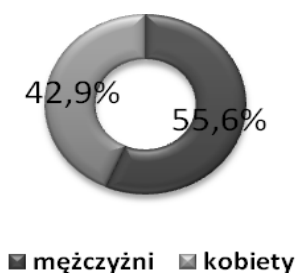

Rysunek 3. Stopa bezrobocia w 2009 roku w poszczególnych powiatach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

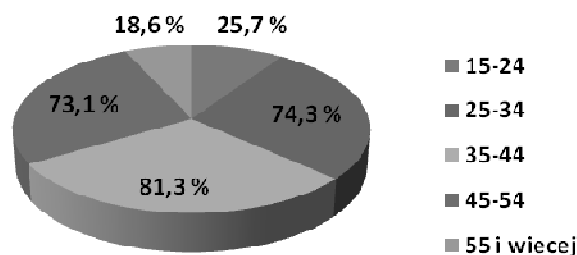
Zatrudnienie

Ogólny wskaźnik zatrudnienia w województwie świętokrzyskim wyniósł w 2009 roku do 48,9%. Natomiast grupą, która częściej znajdowała pracę byli mężczyźni. Przewaga jest tu dość znaczna.

Rysunek 4. Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn i kobiet w 2009 roku.

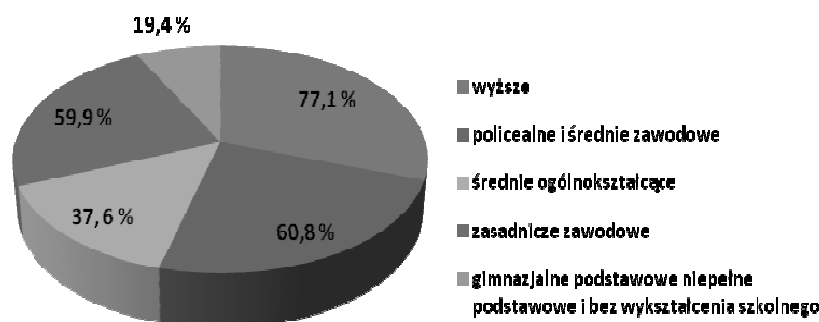
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

Rysunek 5. Wskaźnik zatrudnienia według wieku w 2009 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

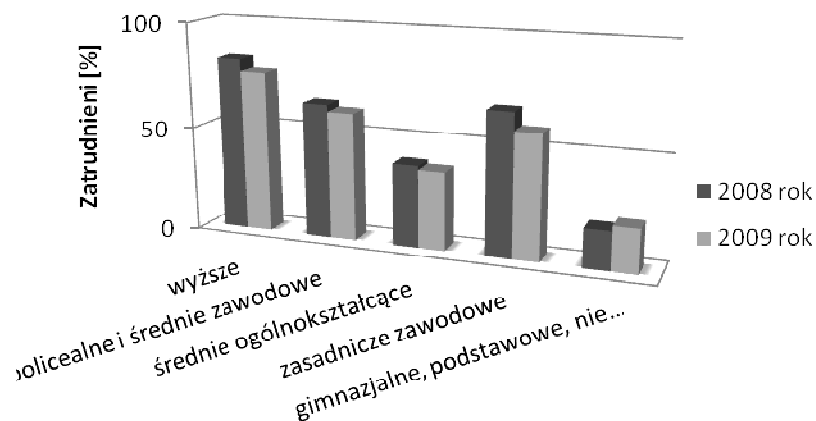
Pod względem wiekowym najwyższy wskaźnik zatrudnienia wykazały osoby w wieku 35-44 lata oraz 25-34 lata. Natomiast grupą, która najrzadziej znajdowała zatrudnienie są osoby starsze w przedziale wiekowym 55 i więcej lat, wskaźnik wyniósł jedynie 18,6%. Również niski jest wskaźnik w przedziale wiekowym 25-34 lat, co oznacza, że młodym ludziom na świętokrzyskim rynku pracy trudno jest znaleźć zatrudnienie. Należałoby zwrócić uwagę na te grupy wiekowe. Choć zaistniała sytuacja nie dziwi, gdyż pracodawcy najchętniej zatrudniają osoby, które są młode, ale już posiadają jakieś doświadczenie i umiejętności zawodowe. Dane te obrazuje rysunek 5.

Rysunek 6. Wskaźnik zatrudnienia według wykształcenia w 2009 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

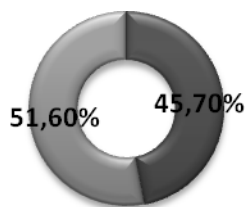
Pod względem wykształcenia województwo świętokrzyskie nie odbiega znacząco wynikami od innych w kraju. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia cechuje grupy z wyższym wykształceniem, natomiast najniższy z wykształceniem najniższym. Na uwagę zasługuje fakt, że wyższy wskaźnik charakteryzuje grupę osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (59,9%), niż grupę osób z wykształceniem średnim ogólnym (37,6%). Nasuwa się wniosek, iż na rynku ceni się ludzi z konkretnie wyuczonymi zawodami.

Rysunek 7. Wskaźnik zatrudnienia według wykształcenia dla lat 2008/09.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

Na rysunku 7 przedstawiono porównanie wskaźnika zatrudnienia według wykształcenia dla roku 2009 oraz 2008. Porównując te dwa lata można zauważyć, że zatrudnienie w roku 2009 zmalało w porównaniu do roku 2008, nie są to jednak znaczne odchylenia, jedynie przy najniższym rodzaju wykształceniu wskaźnik nieco wzrósł.

■ miasto ■ wieś

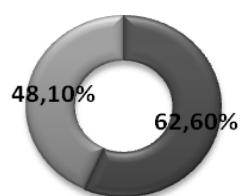
Rysunek 8. Wskaźnik zatrudnienia mieszkańców wsi i miast w 2009 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

Kształtowanie się wskaźnika zatrudnienia pod względem podziału na wieś i miasto wykazało, że wyższy o 5,9 punktu procentowego jest on w przypadku wsi. Tak więc mieszkańcom wsi w województwie świętokrzyskim łatwiej jest znaleźć zatrudnienie. Dane za 2009 rok przedstawia rysunek 8.

Aktywność zawodowa

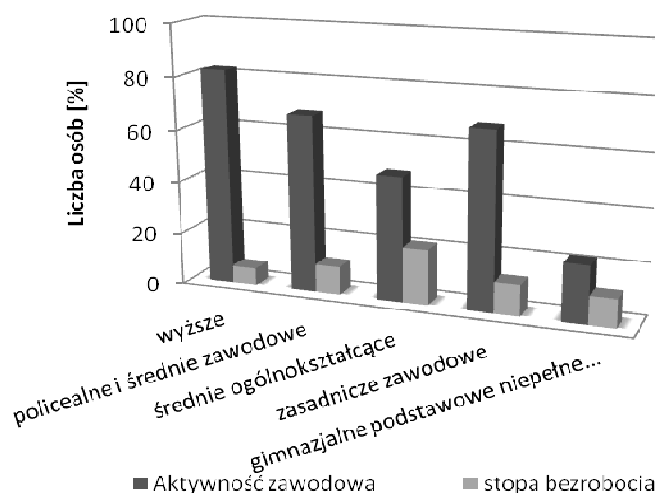
Współczynnik aktywności zawodowej w roku 2009 w województwie świętokrzyskim ukształtował się na poziomie 55%. Z czego większą aktywnością o 14,5% odznaczała się grupa mężczyzn. Biernych zawodowo natomiast tworzyła w 2009 roku grupa 527 tysięcy osób.

■ mężczyźni ■ kobiety

Rysunek 9. Współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn i kobiet w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

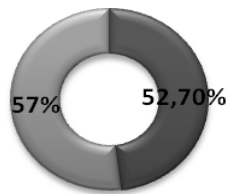

Rysunek 10. Porównanie stopy bezrobocia i aktywności zawodowej ze względu na wykształcenie w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

Powiązanie aktywności zawodowej ze stopą bezrobocia z przyjętym kryterium, jakim jest wykształcenie pokazuje, że im wyższe wykształcenie tym większy stopień aktywności zawodowej i mniejsza stopa bezrobocia. Jedynym niuansiem jest tutaj fakt, że większą aktywnością zawodową, a tym samym mniejszą stopą bezrobocia cieszą się osoby z zawodowym zasadniczym wykształceniem, niż osoby z wykształceniem średnim ogólnym.

Patrząc na aktywność zawodową poprzez podział na mieszkańców wsi i miast, to większym współczynnikiem aktywności zawodowej w województwie świętokrzyskim cieszy się wieś.

■ Miasta ■ wieś

Rysunek 11. Aktywność zawodowa mieszkańców wsi i miast w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

3. Podsumowanie

Analizując dostępne dane o świętokrzyskim rynku pracy należy powiedzieć, że województwo to posiada jeden z najniższych wskaźników zatrudnienia w naszym kraju. Zapoznając się z problemami regionalnego rynku pracy, przyczyn należy upatrywać przede wszystkim w niedopasowaniu zawodów mieszkańców regionu, ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy. W województwie świętokrzyskim na brak zatrudnienia narzekają przede wszystkim osoby z wykształceniem humanistycznym, brakuje ludzi z wykształceniem technicznym. Należałoby na te elementy zwrócić uwagę.

Bibliografia

1. Góra M., Sztanderska U., *Wprowadzenie do analizy rynku pracy przewodnik*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.
2. <http://www.bezrobocie.org.pl>
3. <http://www.nbpnews.pl>
4. <http://www.nbportal.pl>
5. <http://www.pkplewiatan.pl>
6. <http://www.skpnssz.org.pl>

Abstrakt

Artykuł składa się z dwóch części, pierwsza z nich zapoznaje z teoretycznymi aspektami funkcjonowania rynku pracy. Wyjaśnia pojęcie rynku pracy, a w dalszej części skupia się na wpływie poszczególnych elementów na jego funkcjonowanie. Druga część to bieżąca charakterystyka świętokrzyskiego rynku pracy w oparciu o dane z Urzędu Statystycznego za 2009 rok.

Factors shaping labour market and its analysis in the Świętokrzyskie Province

The essay consists of two parts, the first of which introduces the theoretical aspects of labour market, explaining the concept and its functioning. It is followed by the analysis of particular factors having impact on labour market.

The second part of the essay presents some characteristics of the present Świętokrzyski labour market based on the Statistical Office data for the year 2009.

Engineer Kamila Adamus, engineer Barbara Pająk, MBA Anna Deska, engineer – doctoral students, The Częstochowa University of Technology.